

Fukt/mögelskadade miljöer

- Vilka hälsorisker finns – är det egentligen så farligt som folk tror?
- Finns det objektivt mätbara medicinska hälsoeffekter av fukt/mögelskadade miljöer?

Kjell Andersson, överläkare
Miljömedicinska utvecklingsenheten

Det finns ett överväldigande antal studier som pekar på samband mellan fukt/mögelskadade miljöer och ospecifik ohälsa

Fukt i husen:

Ny metod ger alarmerande bild av gifter i husen

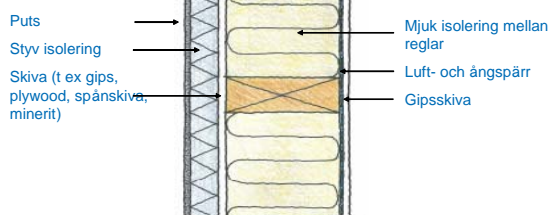
Moderna svenska byggnader

Arbetsplatser för ombyggnad

En välsolerad vägg

Vid fukt/mögelskadade miljöer exponeras man för

Kemiska ämnen från byggmaterial och mikroorganismer

Partiklar av olika storlek

sporer, hyfdelar och toxiner

Vilka effekter kan förväntas på människa?

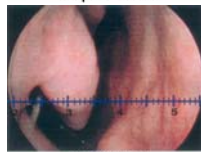
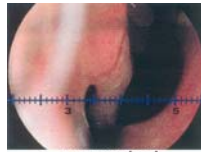
Slemhinnepåverkan ?

Allergier ?

Toxiska effekter ??

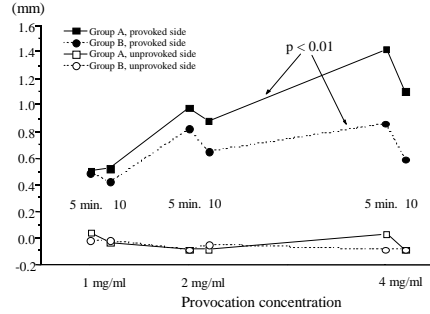
Cancer ???

Slemhinnor

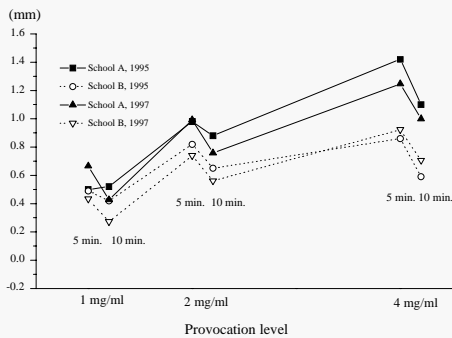
Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

Mucosal Swelling

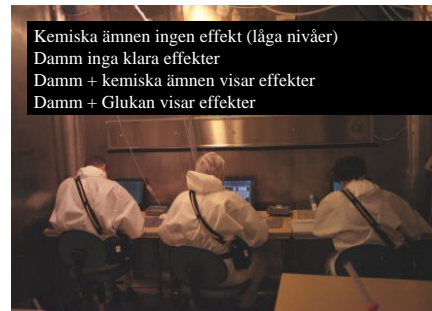
Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

Mucosal Swelling

Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

Klimatkammarstudier i Århus

Kemiska ämnen ingen effekt (låga nivåer)
Damm inga klara effekter
Damm + kemiska ämnen visar effekter
Damm + Glukan visar effekter

Kontaminering av damm viktig

Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

Mögel finns överallt

Det finns hundratals mögelarter i inomhusmiljön

Mögel lever av att bryta ner organiskt material

Det kan bli problem om mögelsvamparna får växa till

Mögel kan producera stora mängder **sporer**

Mögel kan producera olika **lättflyktiga föreningar**

Mögel kan medföra missfärgningar och **lukter**

Vissa mögelarter kan producera **mögelgifter**

Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

Hälsoeffekter av mögel

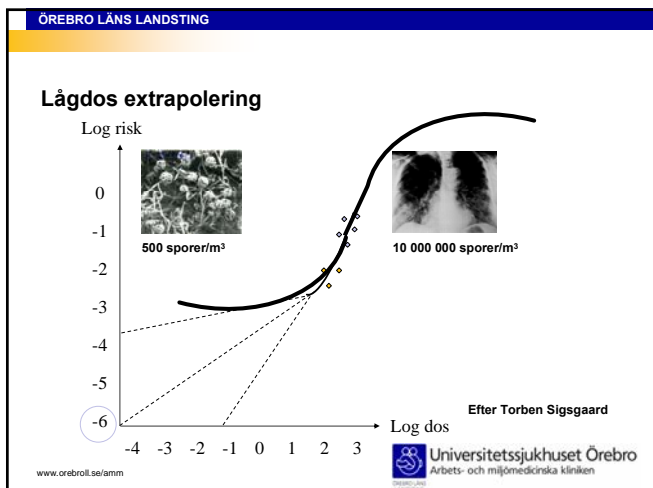
Höga halter
 $10^6 - 10^{10}$

Alveoliter

Ex.
tröskdammlunga

Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

ÖREBRO LÄNS LANDSTING

Mögelsporer

Luftvägsbesvär och luftvägsinflammation visar sig hos människa vid halter på 100 000 sporer/m³ (ej sensibiliserad)

Luftvägspåverkan efter exponering av sensibiliserade astmatiker för 10 000 sporer/m³ (Penicillium) resp. 20 000 sporer/m³ (Alternaria)

Väldesigndad inneklimatestudie visade ingen effekt vid 700 sporer/m³ (inflammatoriska markörer, ospecifika symtom)

Eduard W. Fungal spores – Arbete och Hälsa 139

Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

www.orebroll.se/amm

ÖREBRO LÄNS LANDSTING

Stachybotrys species

- Hittas vanligen tillsammans med andra mögel – mestadels på gipsskivor
- Toxiska effekter av Stachybotrys är osannolika på grund av låga nivåer i inneluften

Eduard W. National Institute of Occupational Health, Oslo

Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

www.orebroll.se/amm

ÖREBRO LÄNS LANDSTING

Toxiner

Låga halter? (jämför toxiner från Stachybotrys)

Uppmätt i damm på ytor i svårt fuktskadade byggnader
0,000 000 000 043 g/mg damm*

Om detta damm i luften, 100 µg/m³ och allt tas upp:
upptag 0,000 000 000 065 g/dag

Aflatoxiner är cancerogena mögel, genotoxiska och starkt levertoxiska

Tolerabelt intag per dag 0,000 000 001 g /kg kroppsvikt, dvs ca. 0,000 000 070 g för en man som väger 70 kg, dvs. ungefär 1 000 ggr högre än beräknat upptag av toxiner från Stachybotrys

*Bloom E, Bal K, Nyman E, Must A, Larsson L. Mass Spectrometry-Based Strategy for Direct Detection and Quantification of Some Mycotoxins Produced by Stachybotrys and Aspergillus spp. in Indoor Environments. Appl Environ Microbiol 2007;73:4211-4217

Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

www.orebroll.se/amm

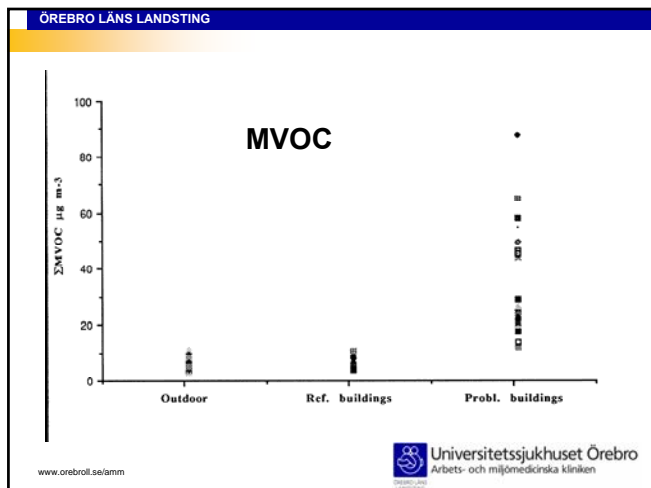
ÖREBRO LÄNS LANDSTING

Pricktest – skolbarn i olika länder (uttryckt i %)

	Tallin	Leipzig	München	Sundsvall	Örebro
Pricktest					
kvalster	6	4	10	3	4
katt	6	3	8	21	17
hund	2	3	3	15	12
björk	3	3	13	12	14
gräs	5	8	21	20	18
mögel					2
pos.pricktest	14	18	37	35	36

Universitetssjukhuset Örebro
Arbets- och miljömedicinska kliniken

www.orebroll.se/amm

MVOC

- Mer än 200 ämnen identifierade
- Inget ämne avgas enbart från mikroorganismer
- Irritationssymtom hos människa har observerats vid 100-1000 ggr högre halter än vad som brukar uppmätas
- Inga andra effekter än irritationseffekter förväntas
- Man kan inte särskilja mögelskadade miljöer från andra

Pasanen m.fl. Microbial volatile organic compounds (MVOCs) Arbete och hälsa 138

Parameter	Problem, arb.rum	Problem, sovrum	Problem, ute	Kontroll, sovrum	Kontroll, ute
VOC i ineluft	<50	<50	<50	390	<50
MVOC i ineluft	0,91 N	1,10 N	0,51 N	18 LA	0,69 N
VOC på damm	800	500	-	330	-
Formaldehyd	4,2	-	<1,4	21	<2,0
Temperatur	20	20	5,0	22	3,6
Relativ luftfuktighet	35	35	86	32	84
Fukttillskott	0,2	0,2	-	1,1	-

Beteckningen N efter värdet anger att normala förhållanden råder och LA anger lätt avvikande förhållanden.

Damm =deponerat damm från lister, bokhyllor och liknande, dock inte från gov.

VOC i ineluft 50-150 µg/m³, i nya hus 1 000 µg/m³ eller däröver
MVOC i ineluft <14 µg/m³ anses normalt
VOC på damm 120-2 800 µg/g damm, medianvärde 1 400 µg/g damm
Formaldehyd WHO anger <100 µg/m³
Fukttillskott 1-2 g/m³ i mekaniskt ventilerade byggnader

Inomhusklimat - ohälsa

- ”dåligt” inomhusklimat oavsett orsak SBS-symtom - **ja**
- fuktskadade inomhusmiljöer slemhinnebesvär - **ja**
- katt, hund, kvalster allergier - **ja**
rökning inomhus allergier - **sannolikt**
mögell allergier - **nej!**
- cancer - nej !!!

kemiska ämnen i luften ökad slemhinneerätbarhet - **jaa**

Blir man sjuk av mögel?

Ja, besvär om höga sporhalter (> 100 000 sporer/m³)

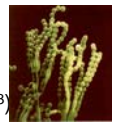

Foto Rob Samson

- sensibiliserade sannolikt lägre
- Låg risk för sensibilisering för mögel (multiallergiker)
- Toxinhalterna i luften låga
- **Fuktskadan själv – med kemisk exponering och lukter utgör sannolikt den största orsaken till besvär/symtom i fukt/mögelskadade inomhusmiljöer**

Slutsatser

- Fukt/mögelskador skall åtgärdas
- ”Mögellukter” skall inte tolereras
- Synlig mögellväxt ej tolerabel